

BOSNA I HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање

**ZAJEDNIČKA JEZGRA NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA ZA
UMJETNIČKO PODRUČJE
DEFINIRANA NA ISHODIMA UČENJA**

Mostar, 2017.

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirana na ishodima učenja

Koordinatorica projekta:

mr. sc. Marija Naletilić

Voditeljica projekta:

Danica Vasilj

Konzultantice:

dr. sc. Josipa Alviž

mag. art. Lidija Vladić-Mandarić

Projektni tim:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Marija Naletilić, šefica Odjela za Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa

Danica Vasilj, stručna savjetnica za razrednu nastavu

Branka Popić, zamjenica voditeljice, stručna savjetnica za društvene znanosti

Prijevod s engleskoga jezika:

Svetlana Bjelić, prevoditeljica i izvršna asistentica

Radna skupina:

mr. sc. Marija Naletilić, Danica Vasilj, mr. sc. Branka Popić; mr. slikarstva Tajma Guzin, dr. sc. Maja Hrvanović, Aida Velić, Jadranka Bešo, Iva Sušac, Marjana Brkan, Toni Zlojo, Alma Polić, Tihana Miškić, Mirjana Šarić, Nedim Talić, Kristina Soldo, Anela Braćić i Mubera Muminagić.

Projekt podržala organizacija *Save the Children* u BiH.

Napomena

Izrazi koji su napisani samo u jednome gramatičkom rodu odnose se podjednako na ženski i muški rod.

KAZALO:

Uvod	4
Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirana na ishodima učenja.....	6
Tablični prikaz – oblasti, komponente i ishodi učenja za umjetničko područje u BiH.....	24
Shematski prikaz oblasti i komponenti.....	26
Ključne kompetencije – prožimajuće teme za umjetničko područje u BiH.....	27
Literatura.....	30

UVOD

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (APOSO) izradila je *Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa (ZJNPP) za umjetničko područje definiranu na ishodima učenja* prema već utvrđenoj metodologiji razvoja Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa, odnosno definirane su oblasti koje se sastoje od komponenti, a za svaku su komponentu definirani ishodi učenja¹ te za svaki ishod učenja pokazatelji koji odražavaju stupanj dostizanja istih. Pokazatelji su definirani sukladno razvojnemu uzrastu djeteta na kraju predškolskoga odgoja i obrazovanja (uzrast od 5 do 6 godina), na kraju trećega razreda (uzrast od 8 do 9 godina), na kraju šestoga razreda (uzrast od 11 do 12 godina), na kraju devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (uzrast od 14 do 15 godina) i na kraju srednjoškolskoga obrazovanja (uzrast od 18 do 19 godina). U razdoblju od rujna do kraja studenoga 2016. godine realiziran je proces izradbe dokumenta, a u prosincu 2016. završeni su okrugli stolovi na kojima su odgojitelji, učitelji, nastavnici i profesori, koji su izravno uključeni u odgojno-obrazovni proces, imali uvid u isti i priliku komentirati ga, nakon čega je urađena revizija te potom izradba konačne verzije dokumenta.

Polazišna osnova za izradbu *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirane na ishodima učenja* jest *Identifikacija ključnih kompetencija i životnih vještina u BiH (2011.)* te rezultati analize važećih NPP-a u BiH, Kanadi, Australiji, Velikoj Britaniji, Finskoj, Sloveniji, Srbiji, Crnoj Gori i Hrvatskoj.

Tijekom definiranja *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirane na ishodima učenja* sudjelovali su predstavnici pedagoških zavoda, Zavoda za školstvo Mostar, odgajatelji, učitelji, nastavnici, srednjoškolski profesori, sveučilišni profesori i stručni savjetnici Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

Pri definiranju mjerljivih, konkretnih i jasnih ishoda učenja i pokazatelja² radna je skupina koristila aktivne glagole u prezentu na temelju revidirane Bloomove taksonomije, koji odražavaju znanje, vještine i stavove, odnosno kompetencije važne za život u 21. stoljeću.

Temelji su učenja umjetničkoga područja:

- razvijanje kreativnosti i kritičkoga mišljenja kod učenika kao metakompetencija nužnih za njihovu kvalitetnu integraciju u suvremeno društvo i nošenje sa složenim zahtjevima suvremenoga života
- razvijanje opažaja usvajanjem vizualnoga i likovnoga jezika kao preduvjeta vizualne pismenosti
- praktično i teorijsko upoznavanje likovnih tehnika i alata
- sposobljavanje za razumijevanje vizualne okoline, kritičko prosuđivanje i vrjednovanje te poticanje na aktivni doprinos njezinu oblikovanju
- poticanje na sudjelovanje u kulturnim i umjetničkim događajima, upoznavanje s različitim kulturnim institucijama i razvijanje pozitivnoga stava prema kulturnoj baštini, ističe se uloga likovne umjetnosti i stvaralaštva u oblikovanju osobnoga identiteta učenika, identiteta njegove uže i šire zajednice te u širem društvenom kontekstu
- razvijanje kreativnosti, poticanje maštovitosti i sposobnosti iznalaženja višestrukih rješenja, učenje produkcije, razvoja i realizacije ideja, razvoja kritičnosti i sposobnosti argumentacije, njegovanje individualnih osobnosti učenika i njegove potrebe za stvaranjem i istraživanjem
- razumijevanje multikulturalnosti kao vrijednosti u suvremenim globalizacijskim procesima
- razvoj *psihološkoga načela* koje uzima u obzir činjenicu da učenici vole glazbu i da se njome žele aktivno baviti (pjevati, svirati), naravno koliko je to moguće, jer njihova dob, potom i škola, nisu samo vrijeme i mjesto pripreme za život, nego su i život sam
- razvoj *kulturno-estetskoga načela* koje polazi od toga da nastava glazbe učenika treba pripremati za život, tj. sposobljavati ga da već za vrijeme, ali i nakon škole, bude kompletan korisnik glazbene kulture

¹Vidjeti u prilogu 1. Oblasti, komponente i ishodi učenja i prilogu 1.1. Shema oblasti i komponente.

²Brojevi definiranih ishoda u dokumentu prate pokazatelje pod istim brojem, ali za različit uzrast.

- upoznavanjem glazbe vlastite kulture i glazbe svijeta učenici razvijaju svijest o različitim, ali jednako važnim pojedincima, narodima, kulturama, religijama i običajima, a smislenim povezivanjem sadržaja i integrativnim pristupom glazbenim pojavama učenici usvajaju glazbeno-izražajne sastavnice, ideje, koncepte i načela organizacije glazbenoga djela.

Također, uključene su ključne kompetencije kao što su učiti kako se uči, socijalna i građanska kompetencija, matematička pismenost, kompetencija u znanosti i tehnologiji, informatička pismenost, samoinicijativa i poduzetnička kompetencija, jezično-komunikacijska kompetencija, kulturna svijest i kulturno izražavanje i kreativno-produktivna kompetencija. Pobrojene ključne kompetencije uključene su u dokument kao prožimajuće teme za umjetničko područje u definiranim pokazateljima.³

Ciljevi su *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirane na ishodima učenja* odgoj pažnje i opažaja; razvijanje vizualne i likovne pismenosti kroz usvajanje, razumijevanje i primjenjivanje osnovnih pojmoveva likovnoga jezika; razvijanje likovnoga/vizualnoga mišljenja učenika; upoznavanje različitih oblika i vrsta umjetničkoga izražavanja kroz praktičan i istraživački rad; razvijanje likovnoga stvaralaštva i kreativnoga mišljenja učenika kroz produkciju ideja i rješavanje problema; korištenje različitih oblika analitičke i kritičke refleksije na vlastito i tuđe likovno stvaralaštvo te umjetničko stvaralaštvo likovnih umjetnika; istraživanje i analiziranje utjecaja društveno-povijesnoga konteksta na različite pojave i mijene u likovnoj umjetnosti; istraživanje i analiziranje utjecaja likovne umjetnosti na društvene mijene u prošlosti i sadašnjosti i njezine uloge u popularnoj kulturi i svakodnevnome životu; upoznavanje učenika s vrijednostima umjetničke i kulturne baštine Bosne i Hercegovine, s važnošću njezina očuvanja i njezinim mjestom u globalnome umjetničkom i kulturnom kontekstu; upoznavanje s različitim mujejsko-galerijskim, umjetničkim, znanstvenim i kulturnim institucijama kao alternativnim mjestima poučavanja koja omogućuju neposredni dodir s umjetničkim djelima, susret s umjetnicima i različitim stručnjacima iz umjetničkoga i kulturnoga područja te provedbu različitih stvaralačkih i odgojno-obrazovnih aktivnosti; te potom stvoriti temeljna znanja i pozitivan odnos prema glazbenoj kulturi svoga i drugih naroda; razlikovati i vrjednovati glazbena umjetnička djela različitih stilskih razdoblja; primjenjivati osnove pismenosti u području glazbene kulture i umjetnosti; razvijati komunikacijske vještine preko glazbenoga umjetničkog izraza; razvijati razumijevanje i osobnu odgovornost za stvaralački proces i moći kritički procijeniti vlastiti glazbeni izraz i izraz drugih; razvijati suradničke odnose i empatiju u zajedničkim aktivnostima i stvaralačkom radu s vršnjacima; razvijati kreativnost kao metakompetenciju; razvijati zanimalje, estetsko iskustvo i osjetljivost te kritičnost za vizualnu, filmsku, medijsku, govornu, dramsku, plesnu i posebice glazbenu umjetnost i izražavanje; razvijati pozitivan stav i skrb za glazbenu estetiku i kulturu životne okoline te aktivno sudjelovanje u kulturnome glazbenom životu zajednice i razvijati razumijevanje odnosa između glazbene umjetnosti i stvarnosti.

³ Vidjeti u prilogu 2. Ključne kompetencije – prožimajuće teme za oblasti umjetničkoga područja.

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za umjetničko područje definirana na ishodima učenja

OBLAST:	1. STVARALAŠTVO I PRODUKCIJA							
Komponenta:	1. Osnovna izražajna sredstva i načela likovne umjetnosti							
Ishodi učenja:								
1. analizira osnovna izražajna sredstva i načela u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu te umjetničkim djelima 2. procjenjuje i uspoređuje likovna načela u svome okružju 3. likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih načela.								
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:								
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)				
1.a uočava likovne elemente na odabranim umjetničkim djelima 1.b razlikuje likovne elemente uz pomoć odgajatelja	1.a opisuje osnovna izražajna sredstva i načela u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu te u zadanim/odabranim umjetničkim djelima	1.a objašnjava izražajna sredstva i načela likovne forme u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu te zadanim/odabranim umjetničkim djelima	1.a analizira izražajna sredstva i načela likovne forme u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu te njemu poznatim umjetničkim djelima	1.a daje kritički osvrt na izražajna sredstva i načela likovne forme u njemu poznatim i novim umjetničkim djelima				
2.a doživljava svim osjetilima likovna načela u neposrednome okružju uz poticaj i potporu 2.b opisuje jednostavnim riječima likovna načela u neposrednome okružju na zadanim primjerima uz poticaj i potporu	2.a doživljava svim osjetilima likovna načela u neposrednome okružju i opisuje ih na zadanim primjerima	2.a uspoređuje likovna načela na primjerima u neposrednome okružju	2.a analizira likovna načela na primjerima u neposrednome okružju	2.a funkcionalno i estetski primjenjuje usvojeno znanje o likovnim načelima na primjerima u neposrednome okružju				
3.a oblikuje jednostavnije cjeline uz poticaj i potporu	3.a oblikuje jednostavnije cjeline polazeći od postavljenoga likovnog problema	3.a oblikuje cjeline u skladu s postavljenim likovnim problemom	3.a stječe vještine likovnoga oblikovanja polazeći od razumijevanja jedinstva likovnih načela	3.a inovira, varira i eksperimentira u oblikovanju cjelina polazeći od razumijevanja jedinstva likovnih elemenata.				

Komponenta:	2. Likovni mediji i tehnike			
Ishodi učenja:				
1. istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitome vizualnom izražavanju 2. istražuje likovne medije, tehnike i alate u umjetničkim djelima 3. povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitome životu.				
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:				
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a isprobava likovne medije, tehnike i alate uz poticaje i potporu	1.a isprobava samostalno likovne medije, tehnike i alate 1.b opisuje i izražava obilježja likovnih medija, tehnika i alata	1.a inventivno upotrebljava likovne medije, tehnike i alate u vlastitome stvaralaštvu	1.a eksperimentira s likovnim medijima, tehnikama i alatima isprobavajući njihove mogućnosti 1.b istražuje vlastiti izraz	1.a kritički prosuđuje međuodnos likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu poznatih i novih umjetničkih djela te u vlastitome stvaralaštvu
2.a prepoznaće i imenuje neke od različitih likovnih medija, tehnike i alate uz poticaj i potporu	2.a imenuje i opisuje različite likovne medije, tehnike i alate	2.a objašnjava međuodnos između likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu poznatih umjetničkih djela	2.a analizira međuodnos između likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu poznatih umjetničkih djela	2.a kritički prosuđuje međuodnos likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu poznatih i novih umjetničkih djela
3.a prepoznaće povezanost vlastitoga iskustva i znanja o likovnim medijima i tehnikama kroz igru uz poticaj i potporu	3.a povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom uz poticaj i potporu kroz igru	3.a povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom uz poticaj i potporu	3.a povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima, tehnikama i alatima sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta te vlastitim iskustvom u svakodnevnome životu	3.a povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima, tehnikama i alatima s vlastitim iskustvom.

Komponenta:	3. Stvaralački i istraživački proces			
Ishodi učenja:				
1. predlaže idejna rješenja i inovacije 2. procjenjuje i primjenjuje faze radnoga (stvaralačkoga i istraživačkoga) procesa 3. stvara kreacije i rekomponira.				
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:	kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)
1.a odgovara na predložena idejna rješenja	1.a nadograđuje predložena idejna rješenja vlastitim inovacijama uz potporu	1.a nadograđuje predložena idejna rješenja vlastitim inovacijama	1.a izražava vlastiti doživljaj kroz umjetničku praksu koristeći različita likovna rješenja i inovacije uz potporu nastavnika	1.a izražava vlastita uvjerenja kroz umjetničku praksu koristeći različita likovna rješenja i inovacije
2.a prepoznaće faze stvaralačkoga procesa na temelju vlastitoga stvaralačkoga rada uz poticaj i potporu	2.a opisuje faze stvaralačkoga procesa na temelju vlastitoga stvaralačkog rada	2.a prepoznaće redoslijed faza stvaralačkoga procesa i svjesno ih koristi u organizaciji vlastitoga rada	2.a analizira i primjenjuje faze stvaralačkoga procesa	2.a daje kritički osvrt na faze stvaralačkoga i istraživačkoga procesa
3.a kombinira vlastite kreacije uz poticaj i potporu	3.a rekomponira vlastitu kreaciju	3.a rekomponira predloženo rješenje	3.a reinterpretira ideju umjetničkih djela kroz vlastite kreacije i rekompozicije samostalno prema zadanome mediju	3.a reinterpretira ideju umjetničkih djela kroz vlastite kreacije i rekompozicije samostalno u odabranome mediju prema vlastitome izboru.

OBLAST:	2. PROMIŠLJANJE I REFLEKSIJA							
Komponenta:	1. Vizualno mišljenje i pismenost							
Ishodi učenja:								
1. promatra i percipira, istraživački, različite vizualne i likovne sadržaje 2. koristi vizualni jezik u vlastitome likovnom i verbalnom izražavanju 3. primjenjuje vlastitu vizualnu pismenost u svakodnevnome životu.								
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:								
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)				
1.a odgovara na različite vizualne i likovne sadržaje	1.a uočava redoslijed faza istraživačkoga promatranja i uz veću potporu ih koristi pri opažanju odabralih vizualnih i likovnih sadržaja	1.a prepoznaće redoslijed faza istraživačkoga promatranja i koristi ih pri opažanju odabralih vizualnih i likovnih sadržaja	1.a koristi faze istraživačkoga promatranja pri opažanju različitih vizualnih i likovnih sadržaja	1.a samoinicijativno i svjesno istraživački promatra i opaža različite vizualne i likovne sadržaje				
2.a primjenjuje elementarnu likovnu terminologiju/likovni jezik uz poticaj i potporu	2.a primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u opisu vlastitoga i tuđega stvaralaštva te na primjeru njemu poznatih umjetničkih djela uz potporu	2.a primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u opisu vlastitoga i tuđega stvaralaštva te na primjeru njemu poznatih umjetničkih djela	2.a primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u analizi vlastitoga i tuđega stvaralaštva te na primjeru njemu poznatih umjetničkih djela	2.a primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u analizi i interpretaciji vlastitoga i tuđega stvaralaštva te na primjeru njemu poznatih i novih umjetničkih djela				
3.a prepoznaće osnove vizualne pismenosti uz poticaj i potporu	3.a primjenjuje osnove vizualne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnoga života uz potporu	3.a primjenjuje osnove vizualne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnoga života	3.a uočava važnost vlastite vizualne pismenosti u svakodnevnim situacijama te osobnome razvoju (samopouzdanje, kritičnost, samosvijest)	3.a aktivno i kritički primjenjuje vlastitu vizualnu pismenost u svakodnevnim situacijama te kao sredstvo što kvalitetnije integracije u suvremeno društvo.				

Komponenta:	2. Znanje o umjetnosti							
Ishodi učenja:								
1. istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti 2. utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija 3. analizira kako različiti konteksti utječu na likovnu umjetnost (stilske karakteristike) 4. primjenjuje znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela.								
Pokazatelji sukladno uzrastu učenika za:								
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)				
1.a uočava i istražuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti kroz poticaj i potporu	1.a imenuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti 1.b razlikuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti	1.a opisuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti 1.b uspoređuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti	1.a analizira različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti	1.a interpretira različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti 1.b kritički vrjednuje različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti				
2.a prepoznaće osnovne kulturno-umjetničke institucije iz neposrednoga okružja uz poticaj i potporu	2.a imenuje osnovne kulturno-umjetničke institucije na temelju neposrednoga iskustva	2.a razlikuje kulturno-umjetničke institucije u društvu na temelju neposrednoga iskustva	2.a objašnjava ulogu različitih kulturno-umjetničkih institucija u društvu na temelju neposrednoga iskustva	2.a kritički vrjednuje ulogu različitih kulturno-umjetničkih institucija u društvu				
3.a nije primjenjivo	3.a nije primjenjivo	3.a nije primjenjivo	3.a opisuje glavne stilske karakteristike na njemu poznatim umjetničkim djelima uz potporu	3.a analizira glavne stilske karakteristike na njemu poznatim i novim umjetničkim djelima 3.b daje kritički osvrt na međuodnos između različitih konteksta i stilova umjetničkih djela				

4.a nije primjenjivo	4.a nije primjenjivo	4.a nije primjenjivo	4.a primjenjuje osnovno znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela uz potporu	4.a primjenjuje znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela.
Komponenta:	3. Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt			
Ishodi učenja:	1. analizira umjetnička djela donoseći vlastiti kritički stav 2. daje kritički osvrt i vrjednuje vlastiti i tuđi stvaralački i istraživački rad 3. uspoređuje likovna djela i vizualne pojave iz neposrednoga okružja uspostavljajući kvalitativne odnose 4. analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njezina očuvanja 5. donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.			
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:				
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a izražava doživljajnu emociju promatraljući određena likovna djela uz poticaj i potporu	1.a opisuje svojim riječima osobni doživljaj djela temeljen na idejnim, tematskim, sadržajnim i formalnim elementima djela uz potporu	1.a opisuje osobni doživljaj djela temeljen na idejnim, tematskim, sadržajnim i formalnim elementima djela	1.a obrazlaže stavove o njemu poznatom likovnom djelu temeljene na njegovoj cjelovitoj analizi likovnoga djela	1.a odabire tipove analiza u svrhu izražavanja kritičkoga stava o djelu te argumentira odabir odgovarajuće vrste analize u interpretaciji likovnoga djela
2.a opisuje emocije koje u njemu izaziva vlastiti i tuđi rad jednostavnim riječima	2.a opisuje i uspoređuje doživljaj vlastitoga i tuđega rada jednostavnim riječima	2.a procjenjuje ishod ili rezultat vlastitoga i tuđega rada prema zadanim kriterijima	2.a daje kritički osvrt na vlastiti i tuđi rad prema zadanim kriterijima	2.a daje kritički osvrt na vlastiti i tuđi rad te ga argumentirano vrjednuje prema zadanim kriterijima
3.a prepoznaže kvalitativne odnose između likovnih djela i vizualnih pojava iz neposrednoga okružja prema zadanim kriterijima	3.a uočava kvalitativne odnose između likovnih djela i vizualnih pojava iz neposrednoga okružja prema zadanim kriterijima	3.a uspoređuje kvalitativne odnose između likovnih djela i vizualnih pojava iz neposrednoga okružja prema zadanim kriterijima	3.a daje kritički osvrt uspoređujući likovna djela i vizualne pojave iz neposrednoga okružja prema zadanim	3.a daje kritički osvrt uspoređujući likovna djela i vizualne pojave iz neposrednoga okružja primjenom znanja o

			kriterijima uspostavljajući kvalitativne odnose	povijesno-umjetničkoj analizi uspostavljajući kvalitativne odnose
4.a prepoznae ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednoga okružja uz poticaj i potporu	4.a opisuje svojim riječima ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednoga okružja	4.a objašnjava važnost kulturne baštine u BiH iz neposrednoga okružja	4.a potkrjepljuje argumentima važnost kulturne baštine temeljene na cjelovitoj analizi zadanih primjera kulturne i umjetničke baštine u BiH	4.a kritički procjenjuje važnost kulturne baštine u BiH na temelju analize pojedinih primjera iz neposrednoga iskustva
				4.b predlaže vlastita rješenja zaštite kulturne baštine u BiH
5.a interpretira na različite načine svoj doživljaj određenoga kulturno-umjetničkog događaja uz poticaj i potporu.	5.a opisuje svojim riječima doživljaj kulturnoga događanja	5.a objašnjava svojim riječima vlastito mišljenje o kulturnome događaju usmeno ili pismeno	5.a demonstrira kulturu posjećivanja izložaba i kulturnih događaja kontinuiranim bilježenjem svojih promišljanja o viđenome	5.a daje kritički osvrt na odabrani kulturni događaj potkrjepljujući argumentima važnost toga događaja za njega samoga, kao i za širu zajednicu 5.b sudjeluje aktivno u kulturno-umjetničkome životu na razini lokalne zajednice.

OBLAST:	3. ESTETIKA, KONSTRUKCIJA, FUNKCIJA							
Komponenta:	1. Aktivan odnos prema vizualnoj okolini							
Ishodi učenja:								
1. istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednome okružju) 2. utvrđuje važnost kvalitetnoga oblikovanja i estetike uporabnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu 3. analizira vizualne znakove primjenjujući znanje o vizualnoj komunikaciji.								
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:								
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)				
1.a istražuje neposredno prostor i uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku na osnovi viđenoga te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz poticaj i potporu	1.a istražuje neposredno prostor i uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku na osnovi viđenoga te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz potporu	1.a istražuje neposredno prostor i na temelju vlastita iskustva opisuje međuodnos funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz potporu	1.a istražuje neposredno prostor i na temelju vlastita iskustva analizira međuodnos funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz potporu	1.a istražuje neposredno prostor i na temelju vlastita iskustva utvrđuje važnost međuodnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву i istraživačkome radu				
2.a istražuje neposredno uporabne predmete i uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku na osnovi viđenoga te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz poticaj i potporu	2.a istražuje neposredno uporabne predmete i uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku te primjenjuje iskustva u vlastitome stvaralaštву uz potporu	2.a opisuje međuodnos funkcionalnosti i estetike na njemu poznatim i odabranim primjerima uporabnih predmeta primjenjujući usvojeno znanje o primijenjenim umjetnostima u vlastitome stvaralaštву uz potporu	2.a analizira međuodnos funkcionalnosti i estetike na njemu poznatim i odabranim primjerima uporabnih predmeta primjenjujući usvojeno znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu u vlastitome stvaralaštву	2.a daje kritički osvrt na međuodnos funkcionalnosti i estetike na njemu poznatim i odabranim primjerima uporabnih predmeta primjenjujući usvojeno znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu u vlastitome stvaralaštву				

3.a istražuje vizualne znakove u neposrednome okružju kroz vlastito stvaralaštvo uz poticaj i potporu	3.a istražuje i opisuje različite vizualne znakove u neposrednome okružju primjenjujući usvojeno znanje u vlastitome stvaralaštvu uz poticaj i potporu	3.a opisuje utjecaj oblikovanja vizualnih znakova u komuniciranju odgovarajuće poruke primjenjujući usvojeno znanje u vlastitome stvaralaštvu	3.a analizira utjecaj likovnoga oblikovanja vizualnih znakova u komuniciranju odgovarajuće poruke primjenjujući usvojeno znanje u vlastitome stvaralaštvu	3.a procjenjuje ulogu vizualne komunikacije u medijima 3.b demonstrira vlastito poznavanje medija primjenjujući usvojeno znanje o vizualnim znakovima i vizuelnoj komunikaciji u vlastitome stvaralaštvu i istraživanjima.

Komponenta:

2. Interakcija i komunikacija u umjetnosti

Ishodi učenja:

1. utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu
2. analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkoga djela te načela dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkoga djela
3. istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrjednovanje umjetničkih djela.

Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:

kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a izražava svoje misli i osjećanja likovnim jezikom (crta, slika, modelira...) 1.b opisuje svojim riječima poruku vlastitoga likovnog izraza uz poticaj i potporu	1.a opisuje svojim riječima željenu poruku vlastitoga rada	1.a objašnjava načine komuniciranja željene poruke u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu	1.a analizira uspješnost komuniciranja željene poruke u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu	1.a daje kritički osvrt o učinkovitosti likovnoga komuniciranja poruka u vlastitome stvaralaštvu.
2.a nije primjenjivo	2.a opisuje svojim riječima na koji način likovni elementi umjetničkoga djela te njegove sadržajne značajke	2.a objašnjava na koji način likovni elementi umjetničkoga djela te njegove sadržajne značajke pridonose	2.a analizira na koji način likovni elementi umjetničkoga djela te njegove stilske i sadržajne značajke	2.a daje kritički osvrt na koji način likovni elementi umjetničkoga djela te njegove stilske i sadržajne značajke

	pridonose prenošenju/ komuniciranju i razumijevanju umjetni- kove intencije i/ili poruke djela uz potporu	prenošenju/ komuniciranju i razumijevanju umjetnikove intencije i/ili poruke djela	pridonose prenošenju/ komuniciranju i razumijevanju umjetnikove intencije i/ili poruke djela	pridonose prenošenju/ komuniciranju i razumijevanju umjetnikove intencije i/ili poruke djela			
3.a nije primjenjivo	3.a nije primjenjivo	3.a nije primjenjivo	3.a istražuje na koji način različite likovne pojave i oblici likovnoga stvaralaštva zahtjevaju različite kriterije za interpretaciju i vrjednovanje uz poticaj i potporu	3.a istražuje na koji način različite likovne pojave i oblici likovnoga stvaralaštva zahtjevaju različite kriterije za interpretaciju i vrjednovanje.			
Komponenta:		3. Društvena uloga umjetnosti					
Ishodi učenja:							
1. utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društвima, kulturama, civilizacijama i vremenskim razdobljima 2. daje kritički osvrt na međuutjecaj likovne umjetnosti i društva 3. utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju osobnoga identiteta.							
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:							
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)			
1.a nije primjenjivo	1.a nije primjenjivo	1.a opisuje ulogu likovne umjetnosti, spomeničke baštine i umjetnika u zajednici	1.a objašnjava značenje likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društвima i kulturama	1.a istražuje ulogu i značenje likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društвima i kulturama			
2.a nije primjenjivo	2.a nije primjenjivo	2.a nije primjenjivo	2.a objašnjava utjecaj povjesnih i društvenih okolnosti na likovno stvaralaštvo na njemu poznatim likovnim djelima	2.a daje kritički osvrt o utjecaju povjesnih i društvenih okolnosti na likovno stvaralaštvo na njemu poznatim i novim likovnim djelima			

3.a prepoznae utjecaj kulturne baštine na vlastiti identitet	3.a uočava utjecaj kulturne baštine na vlastiti identitet	3.a opisuje utjecaj kulturne baštine na vlastiti identitet	3.a objašnjava svojim riječima utjecaj kulturne baštine na vlastiti identitet	3.a kritički vrjednuje ulogu i važnost odabranoga primjera kulturno-umjetničke baštine za razumijevanje sebe samih, drugih pojedinaca i društva u kojima su nastala.
OBLAST:	4. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE			
Komponenta:	1. Glazbena stilska razdoblja			
Ishodi učenja:				
1. objašnjava značajke pojedinih glazbenih stilova i oblika 2. prepoznae glazbena djela skladatelja kroz stilove 3. utvrđuje estetsku važnost glazbe.				
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:				
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a razvija glazbeni ukus 1.b upoznaje bogatstvo i šarolikost glazbenih stilova 1.c razvija glazbenu memoriju 1.d prepoznae i imenuje neke od jednostavnih oblika glazbenoga djela (brojalica, uspavanka, prigodna tematska pjesmica)	1.a prepoznae slušno umjetničku, tradicijsku i popularnu glazbu 1.b sluša aktivno glazbu 1.c opisuje doživljaj i stav nakon susreta s glazbenim djelima uživo ili sa snimke	1.a opisuje melodije koje se izvode u pojedinim stilskim razdobljima 1.b prepoznae dijelove složenih glazbenih oblika (motiv, fraza, teme, dvodijelne i trodijelne oblike) 1.c razlikuje glazbene vrste kao jednostavačne i višestavačne	1.a analizira više stilskih pravaca 1.b analizira pjesme različitih vrsta i žanrova 1.c uočava strukturu slušanoga glazbenog djela (kantate, opere, operete itd.)	1.a daje kritički osrvt na glazbeno-stilska razdoblja, vrste glazbe, glazbene pravce i žanrove u društveno-povijesnome i kulturnome kontekstu 1.b detaljno analizira i uspoređuje glazbeno-izražajne sastavnice kao što je oblik glazbenoga djela istaknutih skladbi umjetničke, tradicijske i popularne glazbe

2.a prepoznaće ranije naučene pjesmice na osnovi melodije 2.b slušno razlikuje karakter glazbenoga djela kroz utjecaj na vlastite emocije (tužno, radosno)	2.a prepoznaće skladatelja i njegovo djelo	2.a uočava razliku među glazbenim vrstama	2.a analizira slušajući glazbena izražajna sredstva (tempo, dinamiku, karakter).	2.a daje kritički osvrt na djela skladatelja različitih stilskih razdoblja uz sposobnost estetskoga doživljaja			
3.a uočava estetski ugođaj glazbe	3.a stvara glazbeni ukus	3.a definira vlastite stavove o glazbi	3.a stvara kriterije za vrjednovanje glazbe	3.a primjenjuje glazbenu umjetnost kao sredstvo svoga izraza.			
Komponenta:		2. Vokalna i instrumentalna glazba					
Ishodi učenja:							
1. razlikuje vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu 2. razlikuje vrste pjevačkih glasova te reproducira solo i skupno pjevanje 3. prepoznaće glazbene instrumente i sastave.							
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:							
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)			
1.a prepoznaće lijepo, točno i izražajno pjevanje i sviranje	1.a razlikuje vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu	1.a uočava glazbena djela namijenjena isključivo pjevanju uz pratnju glazbenih instrumenata	1.a opisuje vokalnu i instrumentalnu glazbu	1.a kritički analizira i povezuje značaj vokalnoga, instrumentalnoga i vokalno-instrumentalnoga djela			
2.a prepoznaće muške i ženske pjevačke glasove 2.b razlikuje govor, ritmizirani govor i pjevanje 2.c vježba pravilno disanje i jasan izgovor riječi	2.a uspoređuje vrste glasova po opsegu 2.b zapaža razlike u visini, jačini i trajanju tona 2.c primjenjuje pravila točnoga pjevanja (intonaciju, artikulaciju, dikciju) koja dovodi do	2.a prepoznaće i imenuje duboke, srednje i visoke muške i ženske pjevačke glasove u solističkim i skupnim izvedbama 2.b utvrđuje znanje o vokalnoj glazbi (solo pjevanje i skupno	2.a razlikuje vrste pjevačkih skupina 2.b aktivno sudjeluje u zajedničkoj izvedbi pjesme/skladbe i uspoređuje vlastitu izvedbu s izvedbama drugih učenika	2.a analizira slog višeglasnoga pjevanja u različitim glazbenim žanrovima 2.b reproducira glazbu u okviru slobodnih aktivnosti (zborno pjevanje, bend, folklorna skupina)			

2.d razvija samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi u socijalnoj interakciji	kvalitetnijega skupnog muziciranja 2.d reproducira pjesme uz dinamičko nijansiranje	pjevanje) i razlikuje vrste pjevačkih zborova 2.c reproducira dvoglasno pjevanje 2.d reproducira točno odsvirani početni ton, dikciju i pravodobno uzimanje daha (fraziranje)	2.c pjeva individualno i u različitim skupinama na internim i javnim priredbama	2.c uspoređuje i analitički sluša sve izvođačke uloge 2.d analizira i uspoređuje tehnike vokalnoga izvođenja			
3.a prepoznaje i zapaža razlike u visini, jačini i trajanju tona 3.b prepoznaje i razlikuje skupne i solističke sadržaje glazbenoga djela	3.a prepoznaje zvuk i izgled instrumenata prema skupinama	3.a razlikuje skupine instrumenata koji čine simfonografski orkestar i tradicijske instrumente 3.b planira posjet glazbenim institucijama	3.a opisuje ulogu i značaj instrumenata i instrumentalnih izvođačkih sastava u glazbi 3.b povezuje izvođačke sastave s određenim glazbenim stilovima	3.a uspoređuje i kritički analizira organizaciju sličnih i različitih glazbenih vrsta (instrumentalni glazbeni sastavi).			
OBLAST:		5. STVARALAŠTVO I REPRODUKCIJA					
Komponenta:		1. Pjevanje po sluhu i notnomu tekstu					
Ishodi učenja:							
1. razvija muzikalnost i glazbeno pamćenje 2. razvija intonativno točno pjevanje i glazbenu pismenost.							
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:							
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)			
1.a razvija i kultivira dječji glas 1.b prepoznaje veliki broj pjesmica, brojalicu i glazbenih igara 1.c razvija glazbenu memoriju	1.b koriste svoj glas ekspresivno 1.c analizira dojmove o karakteru pjesme te ritam i dinamiku	1.a razlikuje i opisuje kanon i solo pjesmu 1.b razlikuje dur i mol te kadencu skladbe	1.a analizira vlastitu izvedbu s izvedbama drugih 1.b kombinira solističko i skupno izvođenje	1.a kritizira i utvrđuje važnost aktivnoga slušanja glazbe i izvođenja po sluhu 1.b daje kritički osvrt na zapamćene melodije			

1.d razlikuje lijepo i izražajno pjevanje				
2.a razvija osjećaj za visinu tona, trajanje i kvalitetu zvuka 2.b prepoznaće melodiju u različitim varijantama, prateći ritam rukama, glavom ili ostalim pokretima tijela	2.a utvrđuje osnovnu melodiju (temu pjesme) i intonaciju kroz prikladne glazbene primjere 2.b razlikuje glazbene znakove u notnome tekstu (dinamika, tempo) note i stanke prema trajanju te repeticiju 2.c reproducira melodiju, ritam i tekst pjesama po sluhu i notnome tekstu	2.a utvrđuje osnovne karakteristike dur i mol ljestvica 2.b primjenjuje složenije ritamske figure (triola, sinkopa) 2.c opisuje glazbu s jednostavnim oblikom, melodijom i ritmom 2.d analizira čisto, točno pjevanje i pravilno izgovaranje slogova u tekstu 2.e razlikuje jedinicu brojenja (mjeru) u taktu te jednostavne i složene taktove	2.a analizira smjer kretanja melodije (s naznakom na melodijske skokove) 2.b analizira i vježba ritam s ritamskom tablicom, ritamskim slogovima uz kucanje 2.c uspoređuje i pokazuje pravilno izmjenjivanje teških i lakih jedinica unutar jednoga takta	2.a daje kritički osrvt na zadane melodije (s posebnim osrvtom na solističko i skupno pjevanje) 2.b uspoređuje i daje kritički osrvt na tonsku građu 2.c analizira glazbeni aranžman.

Komponenta:	2. Sviranje prema notnome tekstu i improvizacija
Ishodi učenja:	

1. primjenjuje notni zapis na instrumentariju
2. razvija glazbenu pismenost
3. reproducira skupno muziciranje (zbor i instrumentalni sastavi).

Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:

kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a razlikuje sviranje ritma i sviranje melodije 1.b prepoznaće i imitira zvukove koji ga okružuju	1.a razlikuje instrumente školskoga instrumentarija 1.b reproducira ritam i metar brojalica na udaraljkama	1.a reproducira kraće instrumentalne skladbe na melodijskim udaraljkama (ili nekom drugom melodijskom instrumentu)	1.a uspoređuje i improvizira notne zapise prema mogućnostima izvođenja na zadano instrumentu	1.b daje kritički osrvt na instrumentalnu pratnju, aranžman

		1.b reproducira glazbu u okviru slobodnih aktivnosti kroz skupno muziciranje		
2.a prepoznae glazbeni rječnik: pjevanje, sviranje, glazba, glazbena priredba 2.b prepoznae glasne i tihe, visoke i duboke tonove 2.c razlikuje melodijske igre od improvizacije	2.a stvara melodiju na zadani tekst i razvija osjećaj za glazbenu agogiku	2.a primjenjuje osnove glazbenoga pisma i stvara glazbu uz primjenu notnoga teksta, tempa i dinamike izvođenja	2.a analizira zadani tekst i stvara melodiju (određuje mjeru/takt) i promjenu tempa tijekom izvedbe 2.b koristi glazbenu terminologiju u analizi	2.a daje kritički osvrt na različite notne zapise 2.b stvara notni zapis uz primjenu glazbenih znakova na instrumentariju bez pomoći nastavnika
3.a reproducira jednoglasno pjevane 3.b razvija muzikalnost sa specifičnim sposobnostima (prepoznae i oponaša zvukove)	3.a razvija osjećaj za skupno muziciranje (kultura ponašanja u sklopu glazbene skupine)	3.a stvara pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakoga pojedinca u vokalnom i instrumentalnom ansamblu	3.a pjeva samostalno i u ansamblu uz ritmičku pratnju instrumenata koje ima na raspolaganju	3.a eksperimentira s novim zvukovima kao pojedinac ili u skupinama 3.b daje kritički osvrt na vokalne/instrumentalne sastave i tehnike pjevanja i sviranja.

OBLAST:	6. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI							
Komponenta:	1. Stvaranje i vizualizacija glazbe							
Ishodi učenja:								
1. opisuje glazbu kroz likovno i tekstualno izražavanje 2. primjenjuje stečena znanja u glazbenoj teoriji i praksi (kombinira riječi, instrumente i zvuk) 3. objašnjava ulogu glazbe u društvu i važnost primjene iste u medijima.								
Pokazatelji, sukladno uzrastu učenika, za:								
kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)				
1.a izražava crtanjem glazbene impresije nastale slušanjem glazbe 2.b izražava vlastitim tijelom i/ili modeliranjem glazbeni doživljaj	1.a ilustrira primjere glazbenih instrumenata, uključujući i tradicijske, te ugođaj skladbe	1.a ilustrira kreativno doživljaje (likovno ili tekstualno) slušanih glazbenih primjera	1.a ilustrira i tekstualno opisuje ulomke iz pojedinih glazbenih djela (predstave, muzikla, opere i slično)	1.a ilustrira doživljaj glazbenih stilskih razdoblja (grafiti, plakati, školski časopisi i slično)				
2.a osmišljava tekst na već poznatoj melodiji 2.b osmišljava nove brojalice ili rime uz pokret 2.c izrađuje (uz pomoć odgajatelja) glazbene instrumente (zvečke, udaraljke i puhačke instrumente od predmeta i materijala koji su dostupni i primjereni njihovu uzrastu)	2.a pronalazi rješenje samostalno ili kao dio skupine u zadanim glazbenim vježbama koristeći zvuk, pokret, ritam ili melodiju 2.b razlikuje zvučne efekte i zanimljivosti u kreativnoj igri	2.a stvara kratke melodijske i ritmičke fraze s usvojenom primjenom agogike 2.b osmišljava kratke melodije na dostupnim instrumentima 2.c spaja tekst i melodiju u smislene cjeline	2.a stvara aranžmane za sviranje na Orffovim ritmičkim instrumentima 2.b osmišljava kratke melodije na dostupnim instrumentima 2.c spaja tekst i melodiju u smislene cjeline	2.a analizira osnovna sadržajna sredstva u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu 2.b daje kritički osvrt na oblike glazbenoga stvaranja				

3.a povezuje razvoj glazbe s razvojem drugih umjetnosti (ples, recitacija, pjevanje, crtanje) 3.b posjećuje kulturne događaje primjerene dobi uz pomoć i potporu	3.a posjećuje kulturne događaje (primjerene uzrastu) i iskazuje svoje mišljenje o njima 3.b uočava pravilno ponašanje u publici kroz pažljivo slušanje tijekom izvedbe	3.a objašnjava društveno-kulturni kontekst u kojemu se izvodi određena tradicijska glazba Europe i šire 3.b razlikuje kulturne događaje koje posjećuje	3.a razvija svijest o različitim glazbenim kulturama, umjetnicima, narodima, religijama i običajima posjećujući koncerte ili preko medija (televizija, računalo, CD itd.)	3.a razvija osobni glazbeni identitet (kulturni, nacionalni, globalni) 3.b daje kritički osvrt na odnos stvarnosti prema glazbenoj umjetnosti 3.c izrađuje glazbene programske knjižice i plakate 3.d istražuje ulogu glazbe u oblastima kao što su kino, kazalište, mediji ili internet.

Komponenta:	2. Aspekti izvođenja
Ishodi učenja:	
1. kombinira elemente plesa, drame i glazbe 2. improvizira zvuk rukama, nogama te instrumentima kojima raspolaže 3. izvodi javne nastupe – produkcija i reprodukcija glazbe.	

kraj predškolskoga odgoja i obrazovanja	kraj 3. razreda (8/9 god.)	kraj 6. razreda (11/12 god.)	kraj devetogodišnjega odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	kraj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1.a razvija psihomotoričke vještine i sposobnosti (kroz glazbene igre) 1.b upotpunjuje glazbu dramatizacijom (kod slušanja ili prilikom pjevanja) 1.c prepoznaće dva osnovna pokreta: pokret u metru (po dobama) i pokret u ritmu (na svaki slog teksta)	1.a stvara kombinacijom riječi, instrumenta i pokreta	1.a kombinira i osmišljava pokrete uz primjere različitih glazbenih vrsta	1.a analizira razlike i sličnosti u djelima u kojima su povezane glazba, ples i drama (opere, baleti, glazbeni igrokazi, mjuzikli, filmska glazba itd.)	1.a stvara različite glazbene aktivnosti u skladu s vlastitim interesima i sklonostima (pjevanje, sviranje, ples i pokret, drama) 1.b reproducira plesnu koreografiju različitih djela klasične, tradicijske i popularne glazbe u skupini ili u paru

2.a razvija osjećaj za ritam i koordinaciju pokreta zvukovima koji ga okružuju i koje proizvodi	2.a osmišljava glazbeni igrokaz 2.d razvija osjećaj za ritam pokretima tijela uz Orffov instrumentarij	2.a razvija glazbenu kreativnost i vještine koristeći instrumente i koreografiju plesa	2.a improvizira na glazbene teme 2.c osmišljava i izvodi pratnje (instrumentalne i plesne) za slušane melodije	2.a pronalazi nova rješenja u interpretaciji glazbe 2.b eksperimentira sa zvukovima (tonovima i šumovima) 2.c stvara različite ritamske primjere
3.a daje inicijativu i sudjeluje u organiziranju glazbenih igara (samostalno ili u skupini) 3.b prepoznaće važnost javnoga nastupa i stječe samopouzdanje	3.a nastupa na internim i javnim priredbama izvodeći pjesme i plesne dramatizacije (priče, bajke, basne, narodne plesove)	3.a sudjeluje u organiziranju različitih glazbenih igrokaza 3.c nastupa samostalno i u skupini te izvodi pojedine pjesme/skladbe	3.a reproducira samostalno i u ansamblu koristeći svoj glas ili instrument precizno jasno uz kontrolu i izražajno	3.a nastupa u školi i izvanje (pjevanje, sviranje, ples, stvaralaštvo) 3.b daje kritički osvrt na izvedeni glazbeni program.

Oblasti, komponente i ishodi učenja za umjetničko područje

STVARALAŠTVO I PRODUKCIJA
Ishodi učenja za komponente:
osnovna izražajna sredstva i načela likovne umjetnosti
1. analizira osnovna izražajna sredstva i načela u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu te umjetničkim djelima 2. procjenjuje i uspoređuje likovna načela u svome okružju 3. likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih načela
likovni mediji i tehnike
1. istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitome vizualnom izražavanju 2. istražuje likovne medije, tehnike i alate u umjetničkim djelima 3. povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitome životu
stvaralački i istraživački proces
1. predlaže idejna rješenja i inovacije 2. procjenjuje i primjenjuje faze radnoga (stvaralačkoga i istraživačkoga) procesa 3. stvara kreacije i rekomponira.
PROMIŠLJANJE I REFLEKSIJA
Ishodi učenja za komponente:
promišljanje i refleksija
1. promatra i percipira, istraživački, različite vizualne i likovne sadržaje 2. koristi vizualni jezik u vlastitome likovnom i verbalnom izražavanju 3. primjenjuje vlastitu vizualnu pismenost u svakodnevnome životu
znanje o umjetnosti
1. istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti 2. utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija 3. analizira kako različiti konteksti utječu na likovnu umjetnost (stilske karakteristike) 4. primjenjuje znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela
doživljaj, analiza djela i kritički osvrt
1. analizira umjetnička djela donoseći vlastiti kritički stav 2. daje kritički osvrt i vrjednuje vlastiti i tuđi stvaralački i istraživački rad 3. uspoređuje likovna djela i vizualne pojave iz neposrednoga okružja uspostavljajući kvalitativne odnose 4. analizira primjere kulturne baštine u bh te kritički procjenjuje važnost njezina očuvanja 5. donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.
ESTETIKA, KONSTRUKCIJA, FUNKCIJA
Ishodi učenja za komponente:
aktivan odnos prema vizualnoj okolini
1. istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednomo okružju) 2. utvrđuje važnost kvalitetnoga oblikovanja i estetike uporabnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu 3. analizira vizualne znakove primjenjujući znanje o vizualnoj komunikaciji

interakcija i komunikacija u umjetnosti

1. utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitome i tuđemu stvaralaštvu
2. analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkoga djela te načela dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkoga djela
3. istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrjednovanje umjetničkih djela

društvena uloga umjetnosti

1. utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim razdobljima
2. daje kritički osvrt na međuutjecaj likovne umjetnosti i društva
3. utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju osobnoga identiteta.

SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

Ishodi učenja za komponente:

glazbena stilска razdoblja

1. objašnjava značajke pojedinih glazbenih stilova i oblika
2. prepoznaće glazbena djela skladatelja kroz stilove
3. utvrđuje estetsku važnost glazbe

vokalna i instrumentalna glazba

1. razlikuje vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu
2. razlikuje vrste pjevačkih glasova te reproducira solo i skupno pjevanje
3. prepoznaće glazbene instrumente i sastave.

STVARALAŠTVO I REPRODUKCIJA

Ishodi učenja za komponente:

pjevanje po sluhu i notnome tekstu

1. razvija muzikalnost i glazbeno pamćenje
2. razvija intonativno točno pjevanje i glazbenu pismenost

sviranje prema notnome tekstu i improvizacija

1. primjenjuje notni zapis na instrumentariju
2. razvija glazbenu pismenost
3. reproducira skupno muziciranje (zbor i instrumentalni sastavi).

ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Ishodi učenja za komponente:

stvaranje i vizualizacija glazbe

1. opisuje glazbu kroz likovno i tekstualno izražavanje
2. primjenjuje stečena znanja u glazbenoj teoriji i praksi (kombinira riječi, instrumente i zvuk)
3. objašnjava ulogu glazbe u društvu i važnost primjene iste u medijima

aspekti izvođenja

1. kombinira elemente plesa, drame i glazbe
2. improvizira zvuk rukama, nogama, instrumentima kojima raspolaže
3. izvodi javne nastupe – produkcija i reprodukcija glazbe.

**Shematski prikaz oblasti i komponenti za
UMJETNIČKO PODRUČJE**

KLUČNE KOMPETENCIJE – PROŽIMAJUĆE TEME ZA umjetničko područje

KLUČNA KOMPETENCIJA	PROŽIMAJUĆI POKAZATELJI (INDIKATORI)
jezično-komunikacijska kompetencija na materinskome jeziku	• čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove • piše razne vrste tekstova za različite namjene i publiku • priča i sluša radi prijenosa i razumijevanja informacija s uvažavanjem učinkovito u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnome i kritičkome dijalogu • piše složene tekstove • kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima • izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za učinkovitu međukulturalnu komunikaciju
a) matematička pismenost	• sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (formula, modela, konstrukcija, grafikona/dijagrama) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti • poznavanje matematičkih pojmoveva i koncepcata uključujući najvažnije geometrijske i algebarske poučke • poštivanje istine kao temelja matematičkoga razmišljanja
b) kompetencija u znanosti i tehnologiji	• sposobnost razumijevanja i primjene (dekodiranje, tumačenje i razlikovanje) raznih vrsta prikazivanja matematičkih elemenata, fenomena i situacija, odabir i zamjena načina prikazivanja ako i kada je to potrebno • sposobnost i spremnost uporabe znanja i metodologija za objašnjavanje prirode (kompetencija u tehnologiji tumači se kao primjena znanja kako bi se promjenilo prirodno okružje u skladu s ljudskim potrebama) • razumijevanje odnosa između tehnologije i drugih područja: znanstveni napredak, primjerice, u medicini, društvu (vrijednosti, moralna pitanja), kulturi (primjerice, multimediji) ili okružju (zagađenost, održivi razvoj) • spremnost stjecanja znanja iz prirodnih znanosti i interes za znanost te znanstvenu i tehnološku karijeru
informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka)	• kritičko korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije za pridobivanje, vrjednovanje i pohranjivanje informacija, za produkciju, predstavljanje i razmjene informacija i za sudjelovanje u virtualnim društvenim mrežama • svijest o razlikama između realnoga i virtualnoga svijeta • Uporaba tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključivanja u društvo, korištenje tehnologije za potporu kritičkoga načina razmišljanja • poštivanje privatnosti pri korištenju društvenih mreža, poštivanje etičkih načela, prepoznavanje pouzdanosti i valjanosti dobivenih informacija, uporaba mreža za širenje obzora

učiti kako se uči	• razvijanje suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja ➢ razvijanje svijesti o vlastitim mogućnostima i o vlastitim jakim i slabim stranama, stilovima učenja, inteligenciji, kao i sposobnosti identificiranja vlastitih potreba radi primjene vlastitih strategija i procedura u procesu učenja • razvijanje sposobnosti popravljanja, poboljšavanja (samoregulacija): ➢ predplaniranje, izvršenje, kontrola, korekcija različitih oblika komunikativnih aktivnosti (recepције, interakције, produkcije, medijacije) • uporaba različitih metoda i strategija učenja: ➢ poznavanje i svjesno korištenje različitih strategija učenja ➢ stjecanje sposobnosti otkrivanja najuspješnijega i najbržega načina učenja, biranje različitih mogućnosti i primjena najbolje u praksi ➢ razvijanje kritičkoga stava o tome što učenik u školi uči i o vlastitome procesu učenja ➢ uređivanje vlastitoga učenja i sposobnost organizacije, razvijanje upornosti ➢ razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, potrebe za kontinuirano učenje
socijalna i građanska kompetencija	• prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštivanje drugih kultura • razumijevanje vlastitoga narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i u interakciji s kulturnim identitetom Europe i ostatka svijeta • svijest o europskome i svjetskome kulturnom nasljeđu i o kulturnoj i jezičnoj raznolikosti svijeta • poznavanje lingvističkih i kulturnih posebnosti društva i zajednica u kojima se govori određeni strani jezik • razvijanje svjesnosti i razumijevanja sociokulturnih i međukulturnih pravila i normi uporabe stranoga jezika i razvijanje odgovarajućih strategija za komunikaciju, interpretaciju i korištenje poruka u skladu s tim pravilima i normama (sociolingvistička kompetencija) ➢ uvažavanje karakterističnih osobina društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja itd.) ➢ uvažavanje pravila lijepoga ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost itd.) ➢ sposobnost prepoznavanja dijalekta i naglaska kroz leksičke, gramatičke, fonološke, glasovne, paralingvističke elemente (primjerice, govor tijelom) ➢ konstruktivno komuniciranje i poštovanje u društvenim situacijama
samoinicijativa i poduzetnička kompetencija	• upravljanje projektima • prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana • rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način • konstruktivna suradnja u aktivnostima i uporaba vještina skupnoga rada • upravljanje rizikom i razvijanje svijesti o odgovornosti

kulturna svijest i kulturno izražavanje	• izbjegavanje stereotipa, primanje kompromisa, razvijanje osobnoga integriteta i poštivanje integriteta drugih, jačanje samopouzdanja • konstruktivno izražavanje vlastitoga mišljenja i frustracija, sposobnost empatije • poznavanje najznačajnijih kulturnih dostignuća, uključujući i pop-kulturu, cijenjenje umjetničkoga rada i kulturnih događaja • uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvedbama i razvijanje osjećaja za lijepo
kreativno-prodiktivna kompetencija	• razvijanje kompleksnoga mišljenja: ➢ sažimanje, generaliziranje, potpora uporabi viših kognitivnih sposobnosti, kao što su analiza, sinteza, vrjednovanje, kritičko mišljenje (razlikovanje između činjenica i mišljenja, argumentiranje teza) ➢ uporaba logičnoga strukturiranja i nizanja argumenata • razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanjem te osjećaja za estetske vrijednosti: ➢ proizvodnja i povezivanje različitih ideja, proizvodnja pretpostavki i različitih proizvoda • razvijanje otvorenosti različitoga kulturnog izražavanja i pripremljenosti za razvijanje vlastite kreativnosti i sposobnosti izražavanja: ➢ sposobnost toleriranja oprečnih ideja ➢ donošenje zaključaka nezavisno ➢ razvijanje pozitivnoga stava i spremnosti za relativiziranje vlastitoga stajališta i sustava vrijednosti, razvijanje spremnosti za otklon u odnosu na ustaljena ponašanja prema drugim kulturama • razvijanje radoznalosti, želje za novim znanjima: ➢ omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija ➢ razvijanje sposobnosti promatranja, sudjelovanja i integriranja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih.

Literatura za umjetničko područje

- Blacking, John, *How Musical is Man*, University od Washington Press, London, 1976.
- Buble, Nikola, *Kulturološki pristup glazbi*, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Ogranak Matice hrvatske Split, Split, 2004.
- Rihtman-Auguštin, Dunja, *Struktura tradicijskog mišljenja*, Školska knjiga, Zagreb, 1984.
- Smjernice za umjetnički odgoj*, Prva svjetska konferencija o umjetničkom odgoju, Lisabon, UNESCO, 2006.
http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2009/09/Smjernice_UNESCO_o_umjetnickom_odgoju_06.pdf
- Arts and Cultural Education at School in Europe*, Brussels, Eurydice, Education, Audiovisual & Culture Executive Agency, 2009.
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113en.pdf
- Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education*, The Second World Conference on Arts Education, Seoul, UNESCO, 2010.
http://portal.unesco.org/culture/en/files/41117/12798106085Seoul_Agenda_Goals_for_the_Development_of_Arts_Education.pdf
- National Core Curriculum For Basic Education 2004: National Core Curriculum For Basic Education Intended For Pupils Subject To Compulsory Education*, Helsinki, Finnish National Board of Education, 2004., str. 233-238.
- National Core Curriculum for Upper Secondary Schools 2003: National Core Curriculum for General Upper Secondary Education Intended for Young People*, Helsinki, Finnish National Board of Education, 2003., str. 204-207.
- Curriculum for the compulsory school, preschool class and the recreation centre*, Stockholm, 2011., str. 22-32.
- Upper Secondary School 2011*, Stockholm, 2011., str. 207-214.
- National curriculum for basic schools*, Tallinn, Government of the Republic, 2011., str. 20-26.
- Subject field: Art subjects*, u: *National curriculum for upper secondary schools*, Tallinn, Government of the Republic , 2011., str. 1-4, 10-16. http://www.ibe.unesco.org/curricula/estonia/er_usfw_2011_eng.pdf
- Framework Education Programme for Basic Education*, Prag, 2007., str. 70-72.
- Framework Education Programme for Secondary General Education (Grammar Schools)*, Prag, 2007., str. 54-55.
- Art and design programmes of study: key stages 1 and 2*, National curriculum in England, 2013.
<https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study>
- Art and design programmes of study: key stage 3*, National curriculum in England, 2013.
<https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study>
- Arts education (Elementary school) – Saskatchewan – Curricula. 2. Competency-based education – Saskatchewan*, Ministry of Education, 2011., str. 1-17, 21, 22-24, 34.
https://www.curriculum.gov.sk.ca/webapps/moe-curriculum-BBLEARN/index.jsp?lang=en&subj=arts_education&level=1
- Visual Art 10, 20, 30 Curriculum Requirements*, Saskatchewan Education, 1996.
https://www.curriculum.gov.sk.ca/webapps/moe-curriculum-BBLEARN/index.jsp?lang=en&subj=arts_education&level=102030
- <http://www.australiancurriculum.edu.au/the-arts/visual-arts/curriculum/f-10?layout=1>
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, 2011., str. 152-188.
http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
- Prijedlog Nacionalnog kurikuluma nastavnoga predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost*, Cjelovita kurikularna reforma, Zagreb, 2016.
<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Likovna-kultura-i-Likovna-umjetnost.pdf>

Nastavni plan i program za osnovnu školu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, kolovoz 2016.,
<file:///C:/Users/HOME/Downloads/Nastavni%20plan%20i%20program%20za%20OS.pdf> (23. rujna 2016.).

Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, Zagreb, veljača 2016.,
<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Glazbena-kultura-i-glazbena-umjetnost.pdf> (8. rujna 2016.).

Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta (osnovno i srednje obrazovanje) Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Glazbena-kultura-i-glazbena-umjetnost.pdf> (8. rujna 2016.).

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednje obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, str. 208 (umjetničko područje), str. 212-213 (glazbena kultura i umjetnost), http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (8. rujna 2016.).

<https://www.ncvvo.hr> (22. rujna 2016.).

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Okvir-za-vrednovanje.pdf> (22. rujna 2016.).

The national curriculum in England, Department for Education, Key stages 1 and 2 framework document, rujan 2013.,

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425601/PRIMARY_national_curriculum.pdf (4. rujna 2016.).

Statutory curriculum in England: music programmes of study, Contents: Key stage 1; Key stage 2; Key stage 3., Published 11 September 2013., [https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-music-programmes-of-study](https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-music-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-music-programmes-of-study) (3. rujna 2016.).

Government of western Australia, School Curriculum and Standards Authority. Music. Rationale.

http://k10outline.scsa.wa.edu.au/_data/print-to-pdf/api.php?url=http%3A%2F%2Fk10outline.scsa.wa.edu.au%2Fhome%2Fprint-to-pdf%2Fprint-to-pdf%3FcourseID%3D51004%2C (4. rujna 2016.).

Okvir nacionalnog kurikuluma – osnovi učenja i nastave (za obuke i oglednu primenu),
<http://www.osdositej.edu.rs/222.pdf> (8. rujna 2016.).

„Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine“, *Službeni glasnik RS*, br. 107, 2012.
<http://www.vtsnis.edu.rs/StrategijaObrazovanja.pdf> (8. rujna 2016.).

<http://www.rpz-rs.org/277/rpz-rs/NPP/za/predskolsko/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9Evnih97IW> (8. rujna 2016.).

<http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpcijeDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskome%20jeziku%20za%20gimnazije%20%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf> (22.9.2016.).

<http://www.rpz-rs.org/jezik/lat#.V9Ew7ih97IW> (8. rujna 2016.).

Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja,
http://www.rpz-rs.org/sajt/doc/file/web_portal/05/5.1/Program%20predskolskog%20vaspitanja%20i%20obrazovanja.pdf (8 . rujna 2016.).

NPP za osnovno obrazovanje i vaspitanje,
<http://www.rpz-rs.org/21/rpz-rs/NPP/za/osnovno/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9Ev5yh97IV> (8. rujna 2016.).

NPP za srednje obrazovanje i vaspitanje,
<http://www.rpz-rs.org/22/rpz-rs/NPP/za/srednje/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9Ewryh97IU> (8. rujna 2016.).

Federalni Okvirni NPP za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH,
http://www.sobih.ba/site00/images/stories/galerije/Zakonska_aka/okvini%20npp.pdf (8. rujna 2016.).

Pedagoški zavod Tuzlanske županije (predškolsko, 1. – 9. razreda OŠ i srednje obrazovanje):
<http://pztz.ba/Page.aspx?id1=62> (21. rujna 2016.).

NPP za gimnazije na hrvatskom jeziku u BiH,

<http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpciDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskome%20jeziku%20za%20gimnazije%20%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf> (21. rujna 2016.)

Federalni Okvirni NPP za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH,
http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/Zakonska_akta/okvini%20npp.pdf (8. rujna 2016.).

Pedagoški zavod Tuzlanske županije (predškolsko, 1. – 9. razreda OŠ i srednje obrazovanje):
<http://pztz.ba/Page.aspx?id1=62> (21. rujna 2016.).

Zavod za školstvo:

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi> (8. rujna 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/predskolsko> (8. rujna 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/osnovno> (8. rujna 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/gimnazija> (8. rujna 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/sss> (8. rujna 2016.).

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf (8. rujna 2016.).

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Nakladnik:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za nakladnika:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Lektura:

Karolina Vrlić

DTP:

APOSО